

Alkuperä tuntematon

Sosiaalinen kestävyys kuntien julkisissa hankinnoissa

TUETTU ULKOMINISTERIÖN
KEHITYSYHTEISTYÖVAROIN

Finnwatch on suomalaisen yritystoiminnan globaaleja vaikutuksia tutkiva kansalaisjärjestö. Finnwatchin taustalla vaikuttaa yhdeksän kehitys-, ympäristö- ja ay-järjestöä: Solidaarisuus, Eettisen kaupan puolesta, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus SASK, Attac, Kirkon Ulkomaanapu, Kepa, Kehys, Dalitien solidaarisuusverkosto ja Maan ystävät.

Selvityksen kirjoittajat: Sonja Vartiala, Katariina Vihersalo ja Jessica Diepenbroek

Taitto: Petri Clusius/Amfibi Ky

Julkaisuajankohta: Marraskuu 2013

Kansikuva: Lapsityöläisen parkkiintunut käsi, Ruanda. Kuva: Adam Cohn/Flickr Creative Commons

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	4
1. MIKSI SOSIAALISESTI VASTUULLISET HANKINNAT OVAT TÄRKEITÄ?	5
2. POLIITTINEN OHJAUS SOSIAALISESTI VASTUULLISILLE HANKINNOILLE SUOMESSA.....	6
3. SOSIAALISET ERITYISKRITEERIT JA HANKINTALAKI	8
4. SOSIAALISESTI VASTUULLISIA HANKINTOJA EUROOPASSA	10
4.1 Malmö – vastuullisuusvalvontaa yhteistyössä muiden kuntien kanssa.....	10
4.2 LIPOR – sosiaalisesti vastuullinen hankinta kuntien jätehuollossa Portugalissa	10
4.3 San Sebastianin kaupungin työvaatteet ja -jalkineet tuotetaan ILO:n sopimuksia kunnioittaen.....	11
4.4 München – kohti sosiaalisen vastuullisuuden varmennusta ja valvontaa	11
4.5 Zürich – sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin vastuuohteiston ja sertifikaattien yhdistelmällä	12
5. SELVITYS: SOSIAALISTEN KRITEERIEN KÄYTTÖ SUOMALAISTEN KUNTIEN TARJOUSPYYNNÖISSÄ	13
5.1 Näin selvitys tehtiin.....	13
5.2 Tulokset: Sosiaalisia kriteereitä käytetään hankinnoissa vain harvoin.....	14
6. SELVITYS: PAIKALLINEN POLIITTINEN OHJAUS JA TUKI SOSIAALISESTI KESTÄVIIN HANKINTOIHIN	16
6.1 Helsingin kaupunki.....	16
6.2 Espoon kaupunki	17
6.3 Vantaan kaupunki.....	18
6.4 Oulun kaupunki	18
6.5 Turun kaupunki.....	19
6.6 Jyväskylän kaupunki.....	19
6.7 Kuopion kaupunki	20
6.8 Lahden kaupunki.....	20
6.9 Joensuun kaupunki	21
6.10 KL-Kuntahankinnat Oy	21
7. YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	23
LIITE: TAULUKOT.....	24

Tiivistelmä

Suomi on sitoutunut sosiaalisesti vastuullisiin julkisiin hankintoihin monin erilaisin tavoin. Suomi on ratifoinut keskeiset kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä tunnustanut muun muassa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet. Suomen hallitusohjelmassa linjataan, että sosiaaliset näkökohdat huomioidaan paremmin hankinnoissa. Myös Euroopan unioni on antanut ohjausta sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin.

Sitoumuksista huolimatta Suomessa ei ole edistetty aktiivisesti sosiaalisesti kestäviä julkisia hankintoja. Ekologisille hankinnoille on olemassa erilaisia poliittisia ja hallinnollisia ohjauskeinoja. Niillä voitaisiin edistää myös sosiaalista vastuullisuutta. Näin ei kuitenkaan ole tehty.

Monet eurooppalaiset kunnat ovat paljon Suomea edellä sosiaalisesti kestävässä hankinnoissa. Esimerkiksi Malmön kaupunki on ottanut käyttöön riskimaahankintojen auditoinnit ja tekee vastuuvälvonnassa yhteistyötä useiden muiden kaupunkien kanssa. München tarjoaa kaupungin hankintayksiköille erillistä neuvontaa sosiaalisesta vastuullisuudesta ja vaatii lukuisille riskimaatuotteille kolmannen osapuolen sertifiointeja. Zürichissa toimittajat joutuvat allekirjoittamaan vastuusitoumuksen ja San Sebastian on vaihtanut aiemmin vapaaehtoiset vastuullisuuskriteerit pakollisiksi kaikille tarjoajille.

Finnwatchin selvityksen mukaan vain harvat suomalaiset kunnat asettavat tarjouspyynnöissään sosiaalisen vastuullisuuden takavia kriteereitä. Tässä selvityksessä tutkittujen 76 riskituoteryhmän tarjouspyynnöistä vain neljässä asetettiin laadukkaita sosiaalisen

vastuun kriteereitä. Merkittävä osa kuntiin ostettavista riskimaatuotteista tulee siis olosuhteista, joita kukaan hankintaorganisaatiossa ei tunne eikä valvo.

Selvityksessä tarkastellut suurimmat kunnat vahvistivat, että sosiaalisten kriteerien huomioon ottaminen on suurimmassa osassa kunnista alkutekijöissään. Kunnat kertoivat, että niiltä puuttuu erityisesti osaamista sosiaalisesti vastuullisista hankinnoista. Joissain kunnissa oli puutetta myös poliittisesta ohjauksesta ja taloudellisista resursseista.

Kuntien tulee kantaa vastuunsa kun ne ostavat tuotteita maista, joissa on kohonnut riski ihmisoikeusloukkauksiin erilaisten tuotteiden tuotannossa. Kuntapäätäjien on annettava hankintaorganisaatioille riittävä poliittinen ohjaus ja resurssit sosiaalisesti vastuullisten hankintojen tekemiseen. Kuntien tulee vaatia lisää vastuullisuutta myös Kuntaliitto ry:n omistamalta KL-Kunta-hankinnat Oy:ltä.

Suomen valtion tulee ohjata sosiaalisesti kestäviä hankintoja erillisellä valtioneuvoston periaatepäätöksellä. Sosiaalisesti kestävien hankintojen edistämiseen tulee suunnata resursseja esimerkiksi Motivan hankintaneuvontapalvelun ja Kuntaliiton julkisten hankintojen neuvontapalvelun kautta. Hankintalakia uudistettaessa tulee varmistaa, että sosiaalisten kriteerien asettamisesta tulee helpompaa. Sosiaalisten näkökohtien huomioiminen yhteisillä varoilla tehtävissä julkisissa hankinnoissa tulee säätää hankintalaissa pakolliseksi.

1. Miksi sosiaalisesti vastuulliset hankinnat ovat tärkeitä?

Kasvava määrä päivittäin käyttämiämme tuotteita tuodaan kehittyvistä maista, joissa on kohonnut riski työelämän oikeuksien loukkauksiin. Riskimaista tulevia tuotteita ostetaan suuria määriä myös julkisilla varoilla ja näitä tuotteita löytyy lähes kaikista tuotekategorioista aina elektroniikasta katukiviin ja puutavaraan, kahvista kumikäsineisiin. Vuonna 2012 julkisissa hankinnoissa kilpailutettiin tavarahankintoja yli kahden miljardin euron arvosta¹.

Suomi on valtiona sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sekä Kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussopimuksiin. Valtion sitoumusten myötä julkisilla hankkijoilla on erityinen vastuu varmistaa verovaroilla tehtävien hankintojen eettisyys. Tähän velvollisuuteen on kiinnitetty huomiota muun muassa Euroopan komission tuoreissa yritys vastuulinjauksissa sekä YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa periaatteissa².

Sosiaalisesti vastuullisten hankintojen edistämistä tukevat myös hallituksen asettamat poliittiset tavoitteet edistää yritys vastuuta³. Julkiset hankkijat kuten valtio ja kunnat ovat suuria ostajia, joiden ostojen avulla on mahdollista muokata markkinoita vastuullisemmaksi. Sosiaalisesti vastuullisten näkökohden huomioiminen julkisissa hankinnoissa on tärkeä keino edistää ja tukea yritys vastuuta.

Sosiaaliset näkökohdat laiminlyöväällä, epäeettisillä julkisilla hankinnoilla saatetaan edesauttaa ihmisoikeusloukkauksia. Pelkän halvimman hinnan kilpailuttaminen nakertaa myös kotimaisen tuotannon ja vastuullisesti toimivien yritysten kilpailukykyä.

1 Luku sisältää kansallisella hankintailmoituksella, EU-jälki-ilmoituksella ja erityisalojen EU-jälki-ilmoituksella julkaistut tiedot, mutta ei sisällä suora hankintailmoituksella julkaistuja tietoja. Työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämä HILMA julkiset hankinnat -järjestelmä, <http://www.hankintailmoitukset.fi/fi/docs/tilastot> (viitattu 17.10.2013)

2 Esimerkiksi Euroopan komissio, Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosi 2011–2014, saatavilla osoitteessa www.tem.fi/files/31324/COM%282011%29_681_FINAL.pdf; YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet, saatavilla suomeksi osoitteessa: https://www.tem.fi/files/37715/YK_yrityksia_ja_ihmisoi-keuksia_koskevat_periaatteet.pdf

3 Esimerkiksi hallitusohjelma 2011–2014, valtioneuvoston yhteiskuntavastuun periaatepäätös 2012

2. Poliittinen ohjaus sosiaalisesti vastuullisille hankinnoille Suomessa

Julkiset hankinnat kuuluvat Euroopan unionin tasolla toteutettavan sääntelyn piiriin ja unioni on pyrkinyt ohjaamaan jäsenvaltioita kiinnittämään huomiota myös julkisten hankintojen sosiaaliseen vastuuseen. Euroopan komissio julkaisi vuonna 2010 oppaan sosiaalisesti vastuullisista julkisista hankinnoista⁴. Julkiset hankinnat on nostettu esiin myös Euroopan komission vuonna 2011 julkaistussa yhteiskunta- ja yritys vastuun tiedonannossa. Siinä kehoitetaan jäsenvaltioita ja julkisviranomaisia hyödyntämään täysimääräisesti kaikkia nykyisten hankintasäädösten tarjoamia mahdollisuuksia sosiaalisen vastuullisuuden edistämiseksi⁵.

Suomessa hallitus on sitoutunut edistämään vastuullisuusnäkökohtien parempaa huomioon ottamista julkisissa hankinnoissa. Hallitusohjelmassa vuosille 2011–2014 asetetaan tavoitteeksi hankintalain muuttaminen niin, että sosiaaliset näkökohdat voidaan ottaa paremmin huomioon julkisissa hankinnoissa. Hallitusohjelmassa myös luvataan tukea vastuullisuusnäkökohtien parempaa huomioon ottamista julkisissa hankinnoissa.⁶

SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT ON HUOMIOITU EKOLOGISIA NÄKÖKOHTIA HEIKOMMIN

Ekologisesti kestävästä hankinnoista on olemassa numeerisia tavoitteita ja kestävien hankintojen edistämisestä annettiin vuonna

2009 erillinen valtioneuvoston periaatepäätös⁷. Myöhemmin vuonna 2013 julkaistiin uusi edellisen valtioneuvoston päätöksen korvaava periaatepäätös ympäristöä parantavien cleantech-hankkeiden tukemisesta julkisissa hankinnoissa⁸. Ekologisesti kestävien hankintojen tekemistä tuetaan myös erillisellä julkisten hankintojen neuvontapalvelulla. Palvelua ylläpitää valtion omistama Motiva Oy ja sitä rahoittavat työ- ja elinkeinoministeriö sekä ympäristöministeriö.

Vuonna 2012 sosiaalisten hankintojen edistämiseksi otettiin edistysaskel kun työ- ja elinkeinoministeriö lanseerasi sähköisen julkisten hankintojen CSR-kompassi -verkkotyökalun. Se auttaa hankintaviranomaisia asettamaan hankintoihin osallistuville yrityksille vaatimuksia kohtuullisten työolojen toteutumiseksi toimitusketjussa. Kansalaisjärjestöt ovat olleet huolissaan siitä, että työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole varattu resursseja työkalun jalkauttamiseksi kuntiin⁹. Marraskuussa 2013 julkaistaan myös erillinen opas sosiaalisesti kestäviin hankintoihin.

Vahvempaa ohjausta sosiaalisesti kestävien hankintojen edistämiseen ei kuitenkaan käytetä. Ekologisten hankintojen tekemiseen on olemassa useita erilaisia ohjauskeinoja, mutta sosiaalisesti kestävilta hankinnoilta ne puuttuvat. Esimerkiksi Motiva Oy:stä kerrotaan, että sosiaalisesti kestäviä hankintoja koskeva ohjaus voitaisiin

4 Euroopan komissio, Sosiaalinen ostaminen: Opas sosiaalisten näkökohtien huomioonottamisesta julkisissa hankinnoissa, 2010

5 Euroopan komissio, Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014, saatavilla osoitteessa www.tem.fi/files/31324/COM%282011%29_681_FINAL.pdf

6 Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma, s. 40, saatavilla osoitteessa: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf>

7 Valtioneuvoston periaatepäätös kestävien valintojen edistämisestä julkisissa hankinnoissa 8.4.2009, saatavilla osoitteessa: <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/periaatepaatokset/2009/kestavien-valintojen-edistaminen/fi.pdf>

8 Valtioneuvoston periaatepäätös uusien ja kestävien ympäristö- ja energiaratkaisujen (cleantech-ratkaisut) edistämisestä julkisissa hankinnoissa 13.6.2013, saatavilla osoitteessa: http://www.tem.fi/files/35530/Valtioneuvoston_periaatepaatos_uusien_ja_kestavien_ymparisto_ja_energiaratkaisujen_%28Cleantech-ratkaisut%29_edistamisesta_julkisissa_hankinnoissa.pdf

9 Finnwatchin ja Kepan kannanotto ministeriöille

hyvin lisätä palveluvalikoimaan, jos palvelua rahoittavat ministeriöt antaisivat tällaisen toimeksiannon¹⁰.

Kuntaliiton julkisten hankintojen neuvontayksikkö on tiedottanut sosiaalisesti kestävästä hankinnoista omassa viestinnässään, mutta se ei aktiivisesti edistä sosiaalisten erityiskriteerien käyttöön ottoa neuvontapalvelujensa kautta. Tämä olisi mahdollista, jos asiaan liittyen tulisi erillistä ohjausta työ- ja elinkeinoministeriöstä.¹¹

Sosiaalisesti kestävästä hankinnoista ei ole tehty erillistä valtioneuvoston periaatepäätöstä ja konkreettiset numeeriset tavoitteet sosiaalisten hankintojen edistämisestä puuttuvat.

CSR-kompassi

Työ- ja elinkeinoministeriön CSR-kompassi-verkkotyökalu auttaa viranomaisia edistämään toimitusketjujen vastuullisuutta riskimaahankinnoissa.

Kompassiin on koottu neuvoja ja valmiita hankintamalleja. Hankintaviranomaisia neuvotaan kuusivaiheisen prosessin kautta toimitusketjun ja julkisten hankintojen vastuullisuuden hallintaan. Prosessi on rakennettu vastuullisuuskysymysten kansallisten ja kansainvälisten suositusten pohjalta.

CSR-kompassi verkossa: <http://julkinen.csr-kompassi.fi/>

10 Motiva Oy, Iisa-Maria Bergman, suullinen tiedonanto 11.9.2013

11 Suullinen tiedonanto Finnwatchin tapaamisessa Kuntaliiton hankinta-asiantuntijoiden kanssa 17.5.2013

3. Sosiaaliset erityiskriteerit ja hankintalaki

Hankintalain mukaan hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja. Ehdot voivat koskea sosiaalisia näkökohtia, kuten Kansainvälisen työjärjestön ILO:n sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia ja että niistä ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.¹²

Lain selkeästä muotoilusta huolimatta sosiaalisten erityiskriteerien lainmukaisuudesta on käyty runsaasti keskustelua. Ongelmat ja epäselvyydet ovat liittyneet erityisesti kriteerien syrjimättömyyden ja puolueettomuuden varmistamiseen.

Hankintalaki edellyttää, että tarjousasiakirjoissa asetettavien vaatimusten tulee liittyä hankinnan kohteeseen, toisin sanoen kilpailutuksissa ei saa vaatia tuotteilta tai palveluilta ominaisuuksia, jotka eivät suoraan liity hankintaan. Hankkija ei siis voi esimerkiksi vaatia, että sen käyttämän siivouspalveluyrityksen omissa toimistotiloissa käytetään kierrätyspaperia, sillä tällaisella kriteerillä ei olisi yhteyttä hankinnan kohteena olevaan siivouspalveluun.

Koska sosiaaliset kriteerit vaikuttavat vain harvoin ostettavan tuotteen tai palvelun laatuun, epäselvänä kysymyksenä on ollut, voivatko vaatimukset olla myös ”näkymättömiä”, toisin sanoen laatuominaisuuksia, jotka eivät vaikuta ostettavan tuotteen käyttöominaisuuksiin mutta nostavat silti tuotteen arvoa.

Ennakkotapaukset puhuvat erityisehtojen asettamisen puolesta. Niitä ovat Ey-tuomioistuimen tuulisähköä käsitellyt tapaus C-448/01 Wienstrom sekä julkista liikennettä käsitellyt tapaus C-513/99 Concordia Bus Finland Oy Ab. Tuomioistuin puolsi näissä tapauksissa erityisehtojen asettamista ja katsoi, että kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella tehtävät kestävän kehityksen mukaiset hankinnat ovat yhteisön lainsäädännön mukaisia.

Euroopan komissio julkaisi lokakuussa 2010 oppaan sosiaalisesti kestävien hankintojen kilpailuttamisesta. Komissio antaa siinä selkeästi mahdollisuuden asettaa kilpailutuskriteerejä myös sosiaalisesti kestäville eettisille tuotteille.

Sosiaalisen kestävyuden varmentamisessa ongelmia on tuottanut myös se, että

¹² Hankintalaki, 2007/348 49 §

Nuori poika kerää kumia Indonesiassa. Finnwatch tutki sairaalakäsinehankintojen vastuullisuutta vuonna 2012. Tuolloin yksikään suomalainen sairaanhoitopiiri ei asettanut käsinehankinnoilleen vastuullisuuskriteereitä.

hankintalaki ei salli viitata tarjousasiakirjoissa todisteena yksittäiseen sertifiointiin tai sertifiointimerkkiin. Sertifiointeja voidaan käyttää todisteena vaatimusten täyttämisestä, mutta itse kriteereinä on käytettävä sertifiointimerkin kriteereitä. Tämä edellyttää hankintaviranomaisilta syvällisempää osaamista ja erilaisten sertifiointien tuntemusta. Hakemuksiin on siis listattava yksitellen hankinnan kohteen kannalta olennaiset sertifiointin kriteerit, ja tilaajien tulee kyetä arvioimaan näiden täyttymistä.

EU-tuomioistuimessa saatiin merkittävä ennakkotapaus sertifiointimerkeistä Euroopan komission ja Pohjois-Hollannin provinssin välisessä oikeusjutussa vuonna 2012. Pohjois-Hollannin provinssi oli julkaissut vuonna 2008 hankintailmoituksen, jossa se halusi tehdä sopimuksen kahviautomaattien toimittamisesta ja ylläpidosta. Tarjouspyynnössä provinssi ilmoitti haluavansa lisätä luonnonmukaisten ja Reilun kaupan tuotteiden käyttöä kahviautomaateissa.

Kilpailutuksen seurauksena Euroopan komissio nosti kanteen Euroopan unionin tuomioistuimessa Alankomaiden valtiota vastaan. Se arvosteli Pohjois-Hollannin kilpailutusta epäselvistä ja hankinnan kohteeseen liittymättömistä kriteereistä.

EU-tuomioistuin vahvisti 10.5.2012, että vaatimukset reilusta kaupasta liittyvät hankinnan kohteeseen ja että erilaisia reilun kaupan kriteereitä voidaan käyttää tarjouspyyntöjen ehtoina. Tuomioistuin kuitenkin katsoi, että Pohjois-Hollannin provinssi oli määritellyt hankintakriteerit epätarkasti ja että sen olisi tullut sallia tarjoajien todistavan vaatimusten mukaisuuden myös muuten kuin tiettyyn merkkiin viittaamalla.¹³

Riskimaahankintoihin¹⁴ liittyvät sosiaaliset vaatimukset ovat siis hankintalain mukaisia. Sosiaalisten erityiskriteerien käyttö edellyttää kuitenkin hankkijalta osaamista sekä kulloinkin hankittavan tuotteen tuotanto-oloihin liittyvien riskien tuntemusta.

13 Unionin tuomioistuimen tuomio (kolmas jaosto) 10.5.2012, Euroopan komissio v. Alankomaiden kuningaskunta, saatavilla osoitteessa: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:194:0003:0004:FI:PDF>

14 Riskimaahankinnoilla tarkoitetaan tuotteita, joita ostetaan maista, jotka sijoittuvat alhaisille sijoille mm. YK:n inhimillisen kehityksen indeksissä tai Transparency Internationalin korruptioindeksissä. Edellä mainittuihin listauksiin riskimaaluokittelunsa perustaa mm. BSCI-vastuualoite, http://www.bsci-intl.org/system/files/bsci_risk_countries.pdf

4. Sosiaalisesti vastuullisia hankintoja Euroopassa

Monissa Euroopan maissa sosiaalisesti vastuullisia hankintoja on kehitetty huomattavasti Suomea pidemmälle. Seuraavassa esitellään riskimaahankintojen vastuullisuuteen tähtääviä toimenpiteitä Ruotsissa, Portugalissa, Espanjassa, Saksassa ja Sveitsissä¹⁵. Yksittäisiä kaupunkeja koskevat esimerkit on koostettu The Landmark Projectin julkaisemasta tutkimuksesta ”Good Practise in Socially Responsible Public Procurement”. Tietoja on joiltain osin tarkennettu kaupunkien hankinnoista vastaavilta henkilöiltä.

4.1 MALMÖ – VASTUULLISUUSVALVONTAA YHTEISTYÖSSÄ MUIDEN KUNTIEN KANSSA

Malmön kaupunkia voidaan monesta syystä pitää edelläkävijänä sosiaalisesti vastuullisten hankintojen edistämisessä. Kaupunki on käyttänyt hankinnoissaan sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteereitä jo vuodesta 2007.

Malmössä kestävä kehityksen tavoitteet on sisällytetty koko kaupunkia koskevaan strategiaan ja kaupungissa on tehty useita sosiaalisesti kestäviin hankintoihin sitouttavia poliittisia päätöksiä. Lisäksi sosiaalisesti kestävät hankinnat on huomioitu hankintatoimen budjetissa.

Malmön kaupungin sosiaalisesti kestävät hankinnat perustuvat eri tuoteryhmistä tehtyyn riskianalyyysiin. Korkeimpaan riskiryhmään kuuluviksi tuotteiksi on vuonna 2010 identifioitu toimistotarvikkeet, elektroniikka ja huonekalut. Ennen kilpailutusprosessin aloittamista Malmö kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia muiden samoja tuotteita samaan aikaan hankkivien kuntien kanssa.

Sosiaaliset vaatimukset hankinnoissa perustuvat Malmön kaupungin luomaan sosiaalisen vastuun ohjeistoon. Ohjeisto perustuu

Ruotsin valtion alaisuudessa toimivan julkisten hankintojen asiantuntijayksikön Swedish Environmental Management Council SEMCon luomaan malliin.

Kaikki riskiryhmiin kuuluvat tavarantoimittajat vastaavat Malmön kaupungin sosiaalisen vastuun ohjeiston pohjalta tehtyyn itsearviointikyselyyn. Malmö toteuttaa yhdessä yhteistyökuntiansa kanssa myös tarkastuskäyntejä riskimaatoimittajien tuotantolaitoksiin. Kaikki riskiryhmiin kuuluvat sopimus-kumppanit tarkistetaan vähintään kerran sopimuskauden aikana. Kumppanit, jotka ovat vastanneet epätyydyttävästi itsearviointikyselyyn tarkastetaan perusteellisemmin.

Jos sopimuskumppanin toiminnassa havaitaan puutteita, sitä pyydetään muuttamaan toimintaansa vastaamaan Malmön sosiaalisen vastuun ohjeistoa. Malmö ei välttämättä katkaise sopimussuhdetta vastuuttomasti toimineen yrityksen kanssa vaan tekee yhteistyötä yrityksen toiminnan kehittämiseksi.¹⁶

4.2 LIPOR – SOSIAALISESTI VASTUULLINEN HANKINTA KUNTIEN JÄTEHUOLLOSSA PORTUGALISSA

Porton alueen kahdeksan kunnan välistä yhteistä jätehuoltoa LIPORia on pidetty Portugalissa sosiaalisesti vastuullisten hankintojen edelläkävijänä.

Hankintojen pohjana toimii LIPORin vastuuohjeisto, joka perustuu YK:n ihmisoikeuksien julistuksen pääperiaatteisiin ja Kansainvälisen työjärjestön ILO:n keskeisiin sopimuksiin. LIPOR myös odottaa tarjoajien varmistavan omien alihankkijoidensa toiminnan olevan linjassa LIPORin sitoumusten kanssa. Vastuuohjeisto koskee kaikkia LIPORin käyttämiä tuotteita ja palveluita.

Kaikki LIPORille tuotteita tarjoavat yritykset, joiden liikevaihto on vähintään 10 000 euroa

¹⁵ Sveitsi ei ole EU-maa, eivätkä sitä näin ollen sido EU:n hankintadirektiivit. Zürich otettiin silti mukaan tarkasteluun, sillä monet sen soveltamista malleista olisivat mahdollisia myös EU-alueella.

¹⁶ The Landmark Project, Good Practice in Socially Responsible Public Procurement – Approaches to Verification from Across Europe, 2012

tai kun tarjouksen arvo on vähintään 10 000 euroa, ovat velvoitettuja sitoutumaan LIPORin vastuuhjeistoon. Lisäksi sopimuskauden alussa kaikkien kumppaneiden on täytettävä sosiaalista vastuullisuutta kartoittava itsearviointilomake.

Valvontaprosessi perustuu vuosittaisiin kaikkien hankkijoiden kanssa käytäviin haastatteluihin, joissa arvioidaan itsearvioinnissa saatuja tietoja. Mikäli hankkija ei täytä kriteerejä, LIPOR tekee parannussuosituksia. LIPOR haluaa ensisijaisesti kannustaa sen kumppaneita sosiaalisesti vastuullisuuteen toimintaan ja siksi tietoisuuden lisääminen ja vuoropuhelu on keskeinen osa prosessia.

Lisäksi LIPOR järjestää hankkijoilleen vuosittaista koulutusta vastuuhjeistosta, vastuullisuuden valvonnasta ja kriteereistä sekä vastuullisuustoimenpiteiden vaikutuksista.

LIPORin hankintaprosessit ovat julkisia ja sen toiminnasta julkaistaan vuosittainen raportti.

4.3 SAN SEBASTIANIN KAUPUNGIN TYÖVAATTEET JA -JALKINEET TUOTETAAN ILOIN SOPIMUKSIA KUNNIOITTAEN

San Sebastianin kaupunki Espanjassa alkoi kartoittaa sosiaalisesti vastuullisten hankintojen toteutusta vuonna 2000. Työvaatteiden ja -jalkineiden tarjouskilpailutus vuonna 2009 oli ensimmäinen, johon sosiaalisen vastuullisuuden kriteereitä oli sisällytetty.

Onnistuneen kilpailutuksen jälkeen vastaavia kriteerejä on ollut myös muiden tuoteryhmien tarjouspyynnöissä. Tavoitteena on, että kaikki kaupungin yksiköt ottaisivat kriteerit käyttöön hankinnoissaan. Kaupungin tekninen komitea on ohjeistettu antamaan koulutusta sosiaalisista ja eettisistä kriteereistä sekä ympäristöasioista julkishankinnoissa.

San Sebastianin kaupungin sosiaalisesti vastuullisten hankintojen kriteerit pohjautuvat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussopimukseen. Tarjoajat ovat velvoitettuja takaamaan, että heidän kaikki tuotteensa on tuotettu näiden vaatimusten mukaisesti, ja heidän tulee myös ilmoittaa tietoja

kaikista alihankkijoistaan. Annetut tiedot ovat luottamuksellisia.

Hankintojen sosiaalinen vastuullisuus varmistetaan San Sebastianissa kriteereillä, jotka voidaan osoittaa toteutuvan markkinoilla jo olevien sertifiointien ja auditointien avulla. Siten todisteena sitoumuksesta tarjoajalla tulee olla vastuullisuussertifiointi, muu ulkopuolinen tarkastustodistus, tai oma ilmoitus ja selvitys siitä minkä standardien ja valvontaprosessien kautta vaatimustenmukaisuus voidaan taata.

Alun perin kriteerit oli sisällytetty tarjouspyyntöihin vapaaehtoisina, mutta ne muuttuivat myöhemmin pakollisiksi. Tällöin niistä havaittiin olevan eniten hyötyä.

4.4 MÜNCHEN – KOHTI SOSIAALISEN VASTUULLISUUDEN VARMENNUSTA JA VALVONTAA

München alkoi edistää vastuullisia hankintoja vuonna 2002. Se päätti varmistaa, ettei sen hankinnoissa ole hyväksikäytetty lapsityövoimaa (ILO:n sopimus 182). Vuonna 2011 käyttöön otettu kaupungin laajennettu kestävä hankinnan politiikka on kattanut Kansainvälisen työjärjestön kaikki kahdeksan perussopimusta. Näin se on laajentanut kriteereitä lapsityövoiman hyväksikäytön kieltämisestä. Nykyisin hankinnoissa edellytetään myös vastuullisia työoloja.

Sosiaalisesti vastuullisten hankintojen toteuttamista ja kehittämistä varten Münchenin kaupunki on perustanut useita yhteistyöelimiä. Kaupungin kansainvälisen kehityksen yksikkö neuvoo muun muassa oikeiden kriteerien asettamisessa sekä käytössä olevien sertifiointimerkkien identifioinnissa ja käytössä. Se myös kehittää vastuullisuuden varmentamista niiden tuoteryhmien kohdalla, joille ei ole vielä olemassa kolmannen osapuolen sertifiointeja. Kaupunki tekee yhteistyötä myös kansalaisjärjestöjen, kirkkojen, ammattiliittojen, yritysten ja koulujen kanssa. Sopimuskumppaneiden kanssa keskustellaan sosiaalisista kriteereistä ja niiden toteuttamiseen liittyvistä mahdollisista ongelmista sekä

pyritään lisäämään tietoisuutta sosiaalisesta vastuullisuudesta.

Münchenin kaupungin vastuullisen hankinnan politiikan alle kuuluvat periaatteessa kaikki hankinnat, mukaan lukien luonnonkivet, urheilupallot, ruoka, tekstiilit, lelut ja IT-laitteet.

Tällä hetkellä sosiaalisen vastuullisuuden todentamiseen tarjoajilta vaaditaan sosiaalisesta vastuullisuudesta kertova sertifiointi, jolloin sertifiointin myöntävän tahon valvonta takaa standardien toteutumisen. Esimerkiksi Latinalaisesta Amerikasta, Aasiasta tai Afrikasta tuleville luonnonkiville vaaditaan erillinen sertifikaatti¹⁷. Vaihtoehtoisesti riippumattomat kolmannen osapuolen suorittamat auditoinnit kelpuutetaan myös todisteena vaatimusten noudattamisesta.

Tuoteryhmissä, joissa laatumerkkejä ja sertifiointeja ei ole olemassa, vaaditaan tarjoajan oma vastuullisuusvakuutus. Tällaisten tuotteiden osalta München pyrkii lisäksi edistämään sosiaalisesti vastuullisia hankintoja käyttämällä sosiaalisia kriteereitä vertailuperusteina. Tarjoajat, jotka ovat kehittäneet toimintansa vastuullisuutta voivat siis saada lisäpisteitä kilpailutuksessa.

4.5 ZÜRICH – SOSIAALISESTI VASTUULLISIIN HANKINTOIHIIN VASTUUEHJEISTON JA SERTIFIKAATTIEN YHDISTELMÄLLÄ

Zürichin kaupungilla on ollut kestävyys- ja ympäristöpolitiikka käytössään vuodesta 2007. Vuonna 2010 siihen tehtiin lisäyksiä, joilla säädeltiin hankintojen sosiaalista kestävyyttä. Reilun kaupan kriteerien edistäminen ja työolojen parantaminen kehittyvissä maissa on ollut keskeistä Zürichin kehityspolitiikassa, ja näitä asioita pyritään edistämään myös vastuullisten hankintojen kautta.

Hankinnoille on asetettu vastuukriteerejä tuotantomaaan mukaan. Sveitsin ulkopuolella tapahtuvan tuotannon täytyy noudattaa tuotantomaaan lakeja ja säädöksiä,

sekä Kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussopimuksia.

Tarjoajien on allekirjoitettava vastuullisuussitoumus, jossa ne antavat tietoa yhtiöstä sekä takaavat niin oman kuin alihankkijoidensa toiminnan olevan Zürichin kaupungin vastuuehjeiston mukainen. Jos jokin periaate ei toteudu, sopimus voidaan perua missä vaiheessa tahansa. Kyseiseltä toimijalta voidaan myös evätä mahdollisuus osallistua tarjouskilpailuihin lähitulevaisuudessa tai jopa vaatia korvauksia.

Riskiryhmään kuuluville tuotteille on Zürichissa säädetty erikseen minimivaatimukset. Vuonna 2010 riskituotteeksi määriteltiin luonnonkivet. Riskituoteryhmien tuotteilla on oltava kansainvälisesti tunnustettu sertifikaatti, joka takaa Kansainvälisen työjärjestön ILO:n perussopimusten noudattamisen. Sertifikaatin lisäksi voidaan vaatia muita vaatimuksia kuten toimintasuunnitelmaa parannusten toteuttamiseksi tai esimerkiksi luonnonkivien alkuperämaan ilmoittamista.

Zürich tai sen palkkaama ulkopuolinen taho voi pyytää yritykseltä tai sen alihankkijoilta todisteita sosiaalisten kriteerien noudattamisesta milloin tahansa. Jos epäilyksiä sosiaalisen vastuullisuuden laiminlyönnistä herää, kaupunki voi suorittaa tarkastuksen tuotantopaikalla. Riskimaatuotteiden kohdalla valvontaa on enemmän. Esimerkiksi luonnonkivien kohdalla rakennustyömailla tehdään pistokokeita, joilla varmistetaan, että kaikissa käytetyissä kivissä on laatumerkki. Zürich vaatii kiviin Win=Win Fair Stone -sertifiointia, tai vastaavaa, ja on mukana myös TFT-järjestön vastuullista kivituanttoa kehittävässä projektissa¹⁸.

¹⁷ Tällaisia sertifikaatteja ovat muun muassa Certifix tai Win=Win Fair Stone.

¹⁸ Zürich, Stefan Hackh, sähköposti 15.10.2013, Lisätietoa TFT:n hankkeesta saa sivulta <http://www.tft-forests.org/product-groups/pages/?p=6281>

5. SELVITYS: Sosiaalisten kriteerien käyttö suomalaisten kuntien tarjouspyynnöissä

Finnwatchin selvityksen tavoitteena oli kar- toittaa sosiaalisten kriteerien yleisyyttä ja laatua kunnallisten hankintaviranomaisten tekemissä julkisissa hankinnoissa. Sosiaalis- ten kriteerien osalta keskityttiin työelämän perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia koskeviin vaatimuksiin sopimuskauden aikana toimitet- tavien tavaroiden tuottamisessa.

Kriteerien laadulla tarkoitetaan sitä, miten tarkasti kriteerit on määritelty ja onko niihin asetettu selkeästi muotoiltu pyyntö todistuk- sesta tai kriteerin toteutumisen seurannasta.

5.1 NÄIN SELVITYS TEHTIIN

Finnwatchin selvitys kohdistui tuoteryh- miin, joissa riskimaaostojen mahdollisuus on korkea. Riskimaaostoilla tarkoitetaan tuot- teita, joita ostetaan maista, joissa ihmiso- keusriskit ovat kohonneet esimerkiksi korkean korruption tai köyhyyden takia. Täl- laisiin tuotteisiin liittyviä ihmisoikeusriskejä ovat esimerkiksi pakkotyö, lapsityövoiman hyväksikäyttö, syrjintä, järjestäytymisvapau- den rajoittaminen, työterveyden laiminlyönnit tai työsuhteen heikot ehdot.

Riskimaahankintoihin keskittymisen lisäksi tarkasteltavat hankinnat on rajattu koske- maan elintarvikkeita, katukiviä, tekstiilejä sekä elektroniikkaa, joihin liittyvät vastuul- lisuusongelmat ovat yleisesti tunnettuja ja toistuvasti Suomessa uutisoituja¹⁹. Tarkaste- luun on siis valittu tuotteita, joiden tuotan- toon liittyvistä ongelmista hankintayksiköiden voidaan olettaa olleen tietoisia.

Selvityksessä tarkastellaan Suomessa tehtyjä kuntien julkisia hankintoja ajanjak- solla 1.6.2012–31.5.2013. Aineistoon sisäl- tyvät kyseisenä ajanjaksona tehdyt han- kintailmoitukset, jotka ylittävät vähintään

kansallisen kynnysarvon eli joiden arvo on yli 30 000 euroa. Tarkastelussa olevat hankin- nat on tehty avoimella hankintamenettelyllä. Aineisto sisältää kansallisia hankintailmoituk- sia, EU-kynnysarvon ylittäviä hankintailmoi- tuksia sekä erityisalojen²⁰ hankintailmoituksia.

Kunnallisiin viranomaisiin on otettu mukaan selvityksessä kunnat/kaupungit ja kuntayh- tymät (kuten koulutuskuntayhtymät tai sai- raanhoitopiirit) sekä niihin kuuluvat liikelaitok- set. Tarkastelussa on myös mukana kuntien yhteishankintoja tekevä IS-hankinta Oy sekä usean sairaanhoitopiirin omistama FinnHems Oy. FinnHems vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan järjestämisestä ja selvityksessä FinnHemsin kilpailuttamat työvaatteet sisällytettiin tekstiilituotteiden hankintaryhmään.

Kunnallisten viranomaisten tekemiä hankin- toja ja hankintailmoituksia kartoitettiin kau- pallisen Editan ylläpitämän Credita-tietokan- nan avulla, josta saatiin tietoa myös jo päät- tyneistä kilpailutuksista²¹. Tietokannasta etsit- tiin vuoden ajanjakson 1.6.2012–31.5.2013 aikana tehdyt hankintailmoitukset katuki- vistä ja kiviurakoista, työvaatteista, elintar- vikehankinnoista sekä elektroniikan osalta tietokoneista ja matkapuhelimista. Tarkem- mat hakukriteerit eri hankintaryhmille ovat seuraavanlaiset:

- Katukivihankintojen hakukriteereinä olivat luonnonkivihankinnat sekä kiveysurakat. Kiviurakat, joissa kivien hankinta kuuluu urakoitsijan tehtäviin, on otettu mukaan aineistoon. Hankintoihin ja urakoihin ei ole otettu mukaan urakoita tai tuotteita, jotka keskittyvät päällystyksiin, teiden rakentami- seen, kiviaineksiin tai viherrakennustöihin. Vaikka teiden rakentamiseen sekä viherra- kentamisurakoihin voi liittyä myös kivitöitä, jätettiin nämä urakat pois aineistosta, jos ne

¹⁹ Kaikki tarkastelun kohteena olevia tuoteryhmiä on käsitelty useita kertoja myös Finnwatchin tutkimusraporteissa.

²⁰ Erityisalojen hankinnat tarkoittavat vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoja.

²¹ Lisätietoja Creditasta <http://www.credita.fi>

Taulukko 1. Yhteenvedo kuntien hankintailmoituksista ja niissä käytetyistä sosiaalisista ja ympäristökriteereistä.

Hankintaryhmä	Ilmoituksia	Sopimuskauden arvo alv. 0 %		Sosiaaliset kri- teerit	Hankintoihin liittyviä muita sitoumuksia		
		Yli kansallisen kynnysarvon, yli 30 000 euroa	Yli EU-kynnys- arvon, yli 200 000 euroa		Ympäristö- ystävällisyys / "kestävä kehitys"	Reilun kaupan tuot- teet	Muut
Elintarvikkeet	29	4	25	2	12	7	Auditointi 1
Tekstiili: työvaat- teet	11	4	7	2	2	-	Tuotteen ja valmistajan alkuperä 3
Elektroniikka	18	12	6	-	2	-	-
Kivi	18	13	5	-	-	-	Kiven alkuperä 3
Yhteensä	76	34	42	4	16	7	

eivät selvästi sisältäneet hankintailmoituksen kuvauksen mukaan kivitöitä.

- Tekstiilituotteita koskevassa aineistossa tarkastellaan kuntien tekemiä työvaatehankintoja. Hakukriteereinä käytettiin nahka- ja tekstiilituotteiden toimialaa, josta aineistoon otettiin mukaan kuntien hankintailmoitukset.
- Elektroniikka-hankintaryhmässä tarkasteltiin kuntien tekemiä matkapuhelin- ja tietokonehankintoja, pois lukien AV-laitteet. Hakukriteerinä oli viestintätuotteiden toimiala.
- Elintarvikkeiden kohdalla aineistoon sisällytettiin mukaan elintarvikehankinnat, kahviotuotteet, teolliset elintarvikkeet ja tuoretuotteet, joihin sisältyy joko hedelmiä ja/tai kahvia eli niin sanottuja riskimaatuotteita.

Hankintailmoituksista sekä tarjouspyyntöasiakirjoista selvitettiin hankinnoille mahdollisesti asetetut sosiaaliset kriteerit sekä hankintojen arvo. Suurin osa tarjouspyyntöasiakirjoista pyydettiin sähköpostitse hankintaviranomaisilta ja samalla pyydettiin arvioita hankintojen ennakoidusta arvosta. Hankintojen arvot on kuitenkin suurimmaksi osaksi poimittu Credita-palvelusta tai tarjouspyyntöasiakirjoista, jos toisin ei ole mainittu. Kaikista hankinnoista ei ole saatavilla tarkkoja arvoja, jolloin arvo on merkitty kansallisen (yli 30 000 euroa) tai EU-kynnysarvon (yli 200 000 euroa) ylittävänä.

5.2 TULOKSET: SOSIAALISIA KRITEEREITÄ KÄYTETÄÄN HANKINNOISSA VAIN HARVOIN

Kuntien sosiaalisesti vastuullisten hankintojen määrä eri tuoteryhmissä esitetään yllä olevassa taulukossa 1. Yksityiskohtaisemat tiedot tarjousasiakirjoista löytyvät selvityksen liitteestä. Taulukko ei sisällä kaikkia ajanjaksolla 1.6.2012–31.5.2013 tehtyjä tarkasteltuja tuoteryhmiä koskevia hankintailmoituksia, sillä kaikista hankinnoista ei saatu tarjouspyyntöasiakirjoja.

Kaikkiaan Finnwatch kävi läpi 76 tarjouspyyntöä. Vain neljässä näistä oli riskimaatuotteiden ostoille asetettu sosiaalisia kriteereitä sekä sisällytetty asianmukaisia vaatimuksia varmennusmenetelmistä. Seitsemässä tarjouspyynnössä pyydettiin muiden tuotteiden joukossa myös Reilun kaupan tuotteita. Kaikkiaan 16 tarjouspyynnössä huomioitiin ympäristöystävällisyys jollain tavalla. Suurimmassa osassa tarjouspyynnöistä (55 tarjouspyynnössä, 72 prosenttia koko aineistosta) halvin hinta oli ainoa valintaperuste.

Tulosten perusteella vain harvassa hankinnassa asetetaan sosiaaliseen vastuuseen liittyviä erityiskriteerejä. Vain neljässä hankinnassa koko aineistosta on asetettu vaatimuksia, joilla hankinnoilta edellytetään sosiaalisesti kestäviä tuotantomenetelmiä ja työoloja. Tällaisia vaatimuksia olivat muun muassa ILO:n kahdeksan yleissopimusta, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 32 artikla ja tuotantomaan paikallinen lainsäädäntö.

Varmennusmenetelminä vaatimuksille oli asetettu kansainvälisen standardin mukainen sertifiointi (esim. Reilu kauppa, Rainforest Alliance, SA 8000) tai ulkopuolisen riippumattoman osapuolen suorittama tarkastus tai muu asiakirja, joka vahvistaa vaatimusten mukaisuuden.

Sosiaalisten kriteerien asettamisessa oli eroja eri tuoteryhmien välillä. Tekstiili- ja elintarvikehankinnoissa sosiaalisia kriteerejä asetettiin muutamassa hankinnassa. Elintarvikkeiden osalta monessa kilpailutuksessa pyydettiin sisällyttämään tarjottavien tuotteiden listaan myös reilun kaupan tuotteita, mutta näille tuotteille asetettuja vaatimuksia ei oltu erikseen määritelty. Tekstiiliryhmässä osalta toimittajista pyydettiin kankaan tai neuloksen alkuperätietoja, mutta näiden tietojen lisäksi toimittajilta tai alihankkijoilta ei vaadittu esimerkiksi kansainvälisten sopimusten noudattamista tai sosiaalisen vastuullisuuden varmistavia auditointijärjestelmiä.

Yhdessäkään luonnonkivi- tai elektroniikka-hankintailmoituksessa ei asetettu laadukkaita sosiaalisia kriteereitä hankinnoille. Useissa kivitöissä vaatimuksena oli kotimainen referenssikivi tai vastaava. Tarjoajalla oli siten mahdollisuus tarjota joko määriteltyä suomalaista kiveä tai sitä vastaavaa ulkomaista kiveä, joka täytti kivilaadulle asetetut tekniset vaatimukset kuten kivimateriaalin, värin ja pintakäsittelyn. Suomalaista kiveä vastaavalle kivelle ei kuitenkaan asetettu sosiaalisen vastuun vaatimuksia, vaikka kiven alkuperä kiinnosti joitain hankintayksiköitä.

Elektroniikan osalta tuotteille asetettiin lähes pelkästään teknisiä vaatimuksia. Kahdessa tarjouspyynnössä oli kiinnitetty huomiota ympäristökysymyksiin. Sosiaaliseen vastuuseen liittyen ei asetettu kriteereitä yhdessäkään tarjouspyynnössä.

Epäselvistä olosuhteista tehtyihin hankintoihin käytettyä tarkkaa summaa on vaikea määritellä, sillä sopimukset sisältävät monessa hankinnassa useita erilaisia tuotteita tai palveluita eikä kaikista hankinnoista saatu tarkkaa euromääristä arvoa. Tämän vuoksi taulukossa 1 hankintojen arvona on käytetty kynnysarvoja. Liitteenä olevissa taulukoissa on lisäksi esitetty arviot sopimuskauden arvosta siltä osin kun nämä tiedot olivat saatavilla. On kuitenkin hyvä huomioida, että esitetyt kulutusmäärät ovat arvioita – hankinnan arvo voi muuttua sopimuskauden aikana tilausmäärien ja hintojen muuttuessa.

Hankintojen lopulliseen arvoon liittyvistä epävarmuustekijöistä huolimatta on selvää, että pelkästään tarkasteltuna ajanjaksona riskimaista ostettiin tekstiileitä, elektroniikkaa, katukiviä ja elintarvikkeita kymmenillä miljoonilla euroilla ilman minkäänlaista vastuullisuuskriteeristöä tai -valvontaa.

Selvityksen perusteella hankintayksiköiden hankinnat eivät ole sosiaalisesti vastuullisia. Vaikka selvitykseen ei saatu kaikkia vuoden aikana tehtyjen hankintailmoitusten tietoja, on selvää, että vain harvat hankintayksiköt asettavat sosiaaliseen vastuuseen liittyviä kriteerejä hankinnoilleen tutkituissa hankintaryhmissä. Kuitenkin useassa hankintayksikössä pyritään hankinta-asiakirjojen kuvausten mukaan ympäristöystävällisyyteen. Tämän voi tulkita kiinnostukseksi vaikuttaa julkisilla hankinnoilla kestävään hallintoon, mutta jostain syystä sosiaaliset kysymykset eivät ole vielä nousseet yhtä tärkeään asemaan. Näitä syitä ja mahdollisia ratkaisuja pohditaan tarkemmin kappaleessa 7.

6. SELVITYS: Paikallinen poliittinen ohjaus ja tuki sosiaalisesti kestäviin hankintoihin

Luvussa 5 kartoitettujen sosiaalisia kriteereitä sisältävien tarjousasiakirjojen lisäksi Finnwatch tiedusteli 12 suurimmalta kaupungilta²² tietoja sosiaalisesti kestävästä hankinnoista. Kyselyllä kartoitettiin millaista poliittista ohjausta hankkijat ovat saaneet riskimaa-tuotteiden vastuullisuuden varmistamiseksi. Lisäksi kartoitettiin kaupunkien muita valmiuksia (budjetointi, koulutus, vastuuhenkilöt) ottaa sosiaaliset kriteerit huomioon hankinnoissa. Tiedustelimme kaupungeilta myös olisiko niillä tarvetta tuella sosiaalisten kriteerien huomioimiseksi.

Kyselyt lähetettiin Helsingin, Espoon, Tampereen, Vantaan, Kouvolan, Kuopion, Oulun, Jyväskylän, Porin ja Lahden kaupunkeihin. Lisäksi Turun ja Joensuun hankintatoimistoja tavattiin henkilökohtaisesti.

Tampereen, Kouvolan ja Porin kaupungit eivät vastanneet lainkaan kyselyyn, Helsingin kaupunki vastasi vain osaan kysymyksistä. Kaupunkien lisäksi Finnwatch lähetti kyselyn myös Kuntaliitto ry:n omistamalle yhteishankintayksikkö KL-Kuntahankinnat Oy:lle. KL-Kuntahankinnat Oy kilpailuttaa erilaisia puitesopimusjärjestelyjä sadoille kunnille.

Kaupungeista saadut vastaukset on saatu hankintakeskuksilta, jotka eivät välttämättä tee kaikkia kaupungin hankintoja. Tältä osin vastaukset eivät siis ole tyhjentäviä eikä niissä välttämättä ole huomioitu esimerkiksi kaupungin liikelaitosten tai kaikkien itsenäisesti hankintoja tekevien virastojen näkemyksiä.

6.1 HELSINGIN KAUPUNKI²³

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Helsingin kaupungin hankintoja ohjaa ylätasolla Helsingin strategiaohjelma sekä erillinen Globaalin vastuun strategia.

Strategiaohjelman mukaan *"Helsinki on kansainvälisesti aloitteellinen, kehittyvä ja osaava toimija globaalin vastuun kantamisessa paikallisesti. Tätä toteutetaan muun muassa edistämällä taloudellista, sosiaalista sekä ympäristön huomioon ottavaa kehitystä. Helsinki kantaa vastuunsa ilmastomuutoksen torjumisessa. Globaalin vastuun kantaminen on kaupungin toiminnan kokonaisvaltaista laatua ja sen kehittämistä."*²⁴

Globaalin vastuun strategiassa linjataan muun muassa, että *"Helsinki noudattaa hankintatoiminnassaan kansainvälisen työelämän perusnormeja mm. lapsityövoiman käytön vähentämiseksi. (...) Hankinnoista vastaavien yleistä tietoisuutta ihmiskaupasta ja ulkomaisen työvoiman hyväksikäytöstä lisätään. Helsinki siirtyy käyttämään reilun kaupan periaatteiden mukaisesti tuotettua kahvi ja teetä ja pyrkii aktiivisesti lisäämään muiden reilun kaupan tuotteiden käyttöä. Kaupunki hakee Reilun kaupan kaupungin arvonimeä. Kaupunki tekee elinkeinoelämän kanssa yhteistyötä yhteiskuntavastuun edistämiseksi."*

Myös Helsingin kaupungin hankintastrategiassa on maininta hankintojen sosiaalisesta kestävydestä. Yksi hankintastrategisista päälinjauksista on, että hankinnat tehdään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Strategian mukaan: *"Kestävällä hankinnalla tarkoitetaan sosiaalisten, ekologisten ja eettisten näkökohtien sisällyttämistä julkiseen hankintatapahtumaan ja -päätöksiin."*

²² Kaupungit valittiin Väestörekisterissä ilmoitettujen asukasmäärien perusteella, Väestörekisteri 31.8.2013, <http://vrk.fi/default.aspx?docid=7676&site=3&id=0> (viitattu 10.9.2013)

²³ Vastaajana Helsingin kaupungin hankintakeskus, Perttu Pohjonen

²⁴ Helsingin kaupungin Strategiaohjelma, saatavilla osoitteessa: http://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf

Sosiaalisesti vastuullisia hankintoja ei kuitenkaan ole erikseen huomioitu kaupungin hankintabudjetissa.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Helsingin kaupungissa ei ole virallisesti nimetty vastuuhenkilöä sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin, mutta tämän tulkitaan kuuluvan hankkijoiden toimenkuvaan.

Helsingin kaupungin hankintatoimen järjestämissä omissa hankintakoulutuksissa on tarjottu lyhyt johdatus sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin.

6.2 ESPOON KAUPUNKI²⁵

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Espoon kaupunginhallitus on vuoden 2010 lopussa hyväksynyt kaupungin hankintoja koskevan strategialinjauksen. Sen mukaan kaupungin yksiköiden tulee edistää hankinnoissaan vaikeasti työllistyvien henkilöiden työllistymistä ja kasvattaa ammattiin opiskelevien työssäoppimispaikkojen määrää. Kaupunginvaltuusto on myös tehnyt päätöksen Reilun kaupan kaupungiksi ryhtymiseksi jo vuonna 2009. Kaupungilla ei kuitenkaan ole muuta poliittisen tason ohjausta riskimaista tulevien tuotteiden sosiaalisen vastuullisuuden edistämiseksi.

Espoon kaupunginjohtajan julkaisemat hankinnan painopisteet vuosille 2013–2016 ovat kestävä kehitys, terveen kilpailun edistäminen, hankintojen sähköistäminen ja luovat hankinnat. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan sosiaalista ja eettistä kehitystä, ekologista kehitystä sekä taloudellista kehitystä. Sosiaalisesti vastuullisille hankinnoille ei ole varattu erillistä rahaa kaupungin hankintabudjetista. Espoon ruokapalveluista vastaavalle Espoo Cateringille on kuitenkin vuonna 2009 annettu lisämääräraha (6000 euroa/vuosi) kahvin ja teen vaihtamiseksi Reilu kauppa

-sertifioiduiksi. Summaan on tehty indeksitarkistukset vuosittain²⁶.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Espoossa on projektisuunnittelija, jonka tehtävänä on edistää hankintojen kautta tapahtuvaa työllistämistä. Lisäksi kaupungilla on Reilun kaupan kaupungin koordinaattori, joka voi kaupungin mukaan olla tarvittaessa mukana suunnittelemassa eettisen kaupan hankintoja.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Espoo on käyttänyt työllistämiseen ja työssäoppimispaikkojen tarjoamiseen liittyviä kriteereitä useissa kilpailutuksissa. Sen sijaan riskimaista tulevissa tavarahankinnoissa sosiaalisia erityiskriteereitä ei ole asetettu muissa kuin elintarvikkeita koskevissa reilun kaupan tuotteiden hankinnoissa.

Tarvetta tuelle

Espoon kaupungin konserniesikunnan mukaan poliittiselta johdolta olisi hyvä saada selkeä linjaus, joka velvoittaisi eri toimialat ottamaan sosiaaliset kriteerit entistä paremmin huomioon hankinnoissaan. Kaupungin mukaan myös koulutus sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin olisi tervetullutta.²⁷ Espoon Reilun kaupan koordinaattori Helena Kyrki katsoo, että vastuullisten riskimaahankintojen merkittävä lisääminen edellyttäisi sekä poliittisten päättäjien tahtoa että hankintoja tekevien tahojen sitoutumista. Reilun kaupan tuotteisiin on Kyrjen mukaan pystytty sitoutumaan, koska valtuusto on ilmaissut selkeän kantansa asiassa.²⁸

²⁵ Vastaajana Espoon kaupungin konserniesikunta, Timo Martelius ja Reilun kaupan kaupunki -koordinaattori Helena Kyrki

²⁶ Reilun kaupan kaupunki -koordinaattori Helena Kyrki, sähköposti 3.10.2013

²⁷ Espoon kaupungin konserniesikunta, Timo Martelius, sähköposti 26.9.2013

²⁸ Espoon Reilun kaupan kaupunki -hankkeen koordinaattori Helena Kyrki, puhelinkeskustelu 26.9.2013 ja sähköposti 4.10.2013

6.3 VANTAAN KAUPUNKI²⁹

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Tätä tutkimusta kirjoitettaessa Vantaalla ei vielä ollut poliittista ohjausta sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin, mutta joitain kantoja tullaan hankintakeskuksen mukaan kirjaamaan valmisteilla oleviin palvelulinjauksiin. Vantaalla ei ole erillistä hankintastrategiaa eikä sosiaalisesti kestäville hankinnoille ole varattu erillistä budjettia.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Vantaalla ei ole sosiaalisesti kestäviin hankintoihin keskittynyttä vastuuhenkilöä, mutta sellaista oltiin parhaillaan rekrytoimassa Vantaan hankintakeskukseen. Vantaalla sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemiseen ei ole järjestetty omaa koulutusta, mutta halukkailla on kaupungin mukaan ollut mahdollisuus osallistua muualla järjestettyihin sosiaalisia hankintoja koskeviin tilaisuuksiin.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Vantaan kaupungin mukaan sosiaalisia näkökohtia otetaan jo kokeilumielessä huomioon joissain hankinnoissa. Kaupunki on asettanut lapsityövoiman käytön kieltä koskevia kriteereitä sellaisista maista tulevista tuotteista, joissa esiintyy yleisesti lapsityövoiman hyväksikäyttöä. Tällaisia tuotteita ovat elintarvikkeet, vaatteet, vaihtomattojen ja käsipyyhkeiden vuokrauspalvelut, astiahankinnat, kengät, potilasliinavaatteet ja suojakäsineet.

Vantaan mukaan sosiaalisesti kestävien hankintojen määrät ovat pieniä ja kokeilu vasta alussa.

Tarvetta tuelle

Vantaan hankintakeskuksen mukaan sosiaalisesti kestävät hankinnat ovat kaupungille uusi asia ja kaikki tuki esimerkiksi poliittisen ohjauksen ja koulutuksen kautta olisi tarpeen.

6.4 OULUN KAUPUNKI³⁰

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Oulun kaupungilla on yksi strategia, jonka alla on erilaisia toimeenpano-ohjelmia, joihin kuuluu myös hankintoja ohjaava toimeenpano-ohjelma. Hankintapoliittisen ohjelman yhtenä päätavoitteena on hankkia tavarat ja palvelut riittävän laadukkaasti ja kokonaistaloudellisesti kustannustehokkaimmalla tavalla siten, että huomioidaan myös sosiaaliset ja ekologiset näkökulmat.

Oulun kaupungin valtuusto on vuonna 2007 tehnyt päätöksen siitä, että hankintatoimeen valmistellaan ohjeistus sosiaalisten kriteerien käyttöön ottamiseksi. Ohjeistus valmistui vuonna 2008. Lisäksi Oulun kaupunginhallitus on linjannut 14.12.2010 kokouksessaan § 637 että ”Kaikkia kaupungin hallintokuntia ja liikelaitoksia kehoitetaan sosiaalisten hankintakriteerien käyttöön hankinnoissa”.

Oulun kaupungilla ei ole käytössä yhteistä hankintabudjettia, vaan kaupungin jokaisella yksiköllä on omat budjettinsa, jotka sisältävät hankintoihin tarkoitetut rahat. Oulun hankintakeskuksen tietojen mukaan näissä ei ole erotellut sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin erillistä määrärahaa.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Koko hankintojen kehittäminen strategisella tasolla on strategisen hankintatoimen yksikön vastuulla. Oulun kaupungissa on vuonna 2013 käynnistynyt Vastuullisten hankintojen -projekti, jossa strateginen hankintatoimi ja työllistämisen yksikkö toimivat yhteistyössä. Hankkeessa vahvin painopiste on työllistämiseen liittyvissä vastuullisen hankinnan kysymyksissä, vaikkakin muitakin teemoja on kaupungin mukaan mukana hankesuunnitelmassa.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Oulun konttorin hankintapalveluilla ja yksittäisillä hankintayksiköillä on tällä hetkellä

29 Vastaajana Vantaan kaupungin hankintakeskus, Tiina Ekholm

30 Vastaajana Oulun kaupungin konsernipalvelu, Marjukka Manninen

vapaus käyttää tai olla käyttämättä kriteereitä operatiivisessa toiminnassa. Vahvasta poliittisesta ohjauksesta huolimatta varsinaisia sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyviä kriteerejä ei Oulun hankintatoimen mukaan ole kuitenkaan käytetty. Muutamissa hankinnoissa on ollut ympäristökriteerejä sekä työllisyyteen (esim. vaikeastityöllistettävät/vajaakuntoiset) liittyviä kriteerejä, mutta riskimaahankintojen sosiaalista vastuullisuutta ei ole huomioitu.

Tarvetta tuelle

Oulun hankintatoimi arvioi, että yksi isoimmista ongelmista on hyvien esimerkkien puuttuminen. Toisaalta vaikeutena on tunnistaa hankinnat, joissa sosiaalisia kriteerejä on tarkoituksenmukaista käyttää. Hyvät esimerkit, mallipohjat ja valmiit muotoilut sosiaalisista kriteereistä hankinta-asiakirjoihin olisivat kaupungin mukaan avuksi.

6.5 TURUN KAUPUNKI³¹

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Turun kaupungissa ei ole tehty linjauksia sosiaalisesti vastuullisista hankinnoista. Kaupungin hankintoja koskevista linjauksista on toistaiseksi huomioitu vain ilmasto- ja ympäristökysymykset, joissa keskustelun aloittajana toimi valtioneuvoston periaatepäätös ekologisesti kestävästä hankinnoista.

Sosiaalisesti kestäviä hankintoja ei ole erikseen huomioitu kaupungin budjetissa.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Turun hankinta- ja logistiikkakeskus vastaa Turun kaupungin tavara- ja palveluhankintojen kilpailutuksista. Hankinta- ja logistiikkakeskuksen henkilöstö on osallistunut pääasiassa Motivan järjestämiin ekologista hankintaa koskeviin koulutuksiin. Henkilöstö on ollut paikalla myös yksittäisissä sosiaalista vastuullisuutta käsittelevissä tilaisuuksissa. Hankinta- ja logistiikkakeskuksen mukaan

tällaisia sosiaaliseen vastuullisuuteen keskityneitä koulutustilaisuuksia on kuitenkin ollut tarjolla vain vähän.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Turussa on huomioitu sosiaalisia kriteereitä muutamissa kilpailutuksissa, esimerkiksi katukiviä ja käsipyöherullateksteileitä kilpailutettaessa. Sosiaalisena kriteerinä on käytetty Kansainvälisen työjärjestö ILO:n perussopimuksia lapsityövoiman hyväksikäyttökieltoon liittyen. Erityisehdossa tarjoajilta on vaadittu sitoumusta lapsityövoiman käyttökiellosta. Kriteeriin ei kuitenkaan ole liitetty erillistä todistusta tai valvontaa.

Tarvetta tuelle

Turun hankinta- ja logistiikkakeskuksen mukaan sosiaalisesti kestävien hankintojen edistämiseen tarvittaisiin lisää tukea. Paikallisesti poliittinen linjaus sosiaalisesti kestävien hankintojen huomioimisesta tietyissä erikseen määritellyissä tuotekategorioissa auttaisi asian huomioimista. Lisäksi kaivattaisiin valtakunnan tason ohjausta ja neuvontaa. Turussa on jo hyödynnetty valtioneuvoston periaatepäätöstä kestävästä hankinnoista sekä Motivan ekologisten hankintojen neuvontapalveluita. Ohjaus ja neuvonta sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin näiltä tahoilta auttaisi Turun hankinta- ja logistiikkakeskuksen mukaan asian eteenpäin viemistä kuntatasolla.

6.6 JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI³²

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Jyväskylän kaupunginhallitus on keväällä 2013 vahvistanut hankintojen toimintaperiaatteet, johon sisältyy yhtenä painopistealueena kestävä kehitys. Käytännössä tämä tarkoittaa ympäristöasioiden ja sosiaalisten näkökohtien huomiointia hankinnoissa.

31 Vastaajana Turun hankinta- ja logistiikkakeskus, Pauliina Lautiainen

32 Vastaajana Jyväskylän kaupungin konsernihallinto, Marjo Laine

Kaupungilla ei ole erikseen yhtä hankintabudjettia, vaan jokainen palveluntuottaja budjetoi omat hankintansa omiin budjetteihinsa. Jyväskylän hankintatoimen mukaan näihin ei todennäköisesti ole erikseen kirjattu lisämäärärahoja sosiaalisesti vastuullisten hankintojen toteuttamiseen.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Sosiaalisesti vastuullisille hankinnoille ei ole nimettyä vastuuhenkilöä. Jyväskylässä on meneillään valmistelutyö siitä miten esimerkiksi työllistäminen voidaan huomioida hankinnoissa. Kun tämä työ on valmis, kaupungissa järjestetään koulutusta sitä tarvitseville.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Jyväskylän kilpailutuksissa ei ole käytetty riskimaahankintoihin liittyviä sosiaalisia kriteereitä.

Tarvetta tuelle

Jyväskylän konsernihallinnon mukaan koulutustuki olisi tarpeen erityisesti tekniselle puolelle, mutta taloudellisen tilanteen takia kaupungissa on jouduttu karsimaan kaikista koulutuksista. Erilliset budjettivaraukset sosiaalisesti vastuullisille hankinnoille voivat olla mahdollisia tulevaisuudessa. Lisäksi tarvitaan myös jonkin verran lisää asennemuutosta.

6.7 KUOPION KAUPUNKI³³

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Kuopion kunnanvaltuustossa on syksyllä 2013 hyväksytty uusi palvelu- ja hankintaohjelma, jossa viitataan myös sosiaalisten kriteerien huomioimiseen. Kuopio tulee pian lisäämään hankintaohjeen periaatteisiin sosiaalisten kriteerien huomioon ottamisen.

Sosiaalisesti vastuullisia hankintoja ei ole huomioitu hankintabudjetissa.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Kuopiossa on käynnistetty pilottihanke, jonka tavoitteena on etsiä työtilaisuuksia henkilöille, jotka ovat olleet pitkään työttöminä. Sosiaalisesti vastuullisille riskimaahankinnoille ei ole Kuopiossa omaa vastuuhenkilöä eikä hankkijoille ole tiettävästi tarjottu koulutusta sosiaalisten kriteerien käytöstä.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Riskimaahankintoihin liittyviä sosiaalisia kriteereitä ei tiettävästi ole käytetty Kuopion hankinnoissa.

Tarvetta tuelle

Kuopion kaupungissa sosiaalisesti vastuullisten hankintojen tekemiseen tarvittaisiin neuvontaa ja koulutusta.

6.8 LAHDEN KAUPUNKI³⁴

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Lahden kaupunkiseudun hankintatoimea ohjaa vuonna 2012 päivitetty seudullinen linjaus, joka edellyttää yleisellä tasolla huomioimaan muun muassa ympäristömyötävyyttä, kestävyyttä ja sosiaalisia näkökulmia. Lisäksi Lahdessa on valmisteilla strateginen hankintaohjelma, jossa pyritään kehittämään käytännönläheisempiä työkaluja ja toimintamalleja strategiaan hankintoihin. Yhtenä osaluena hankintaohjelmassa on erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistäminen. Hankintaohjelma valmistuu vuoden 2013 lopussa.

Lahden seudun hankintatoimessa sosiaalisesti kestäviin hankintoihin ei ole varattu omaa budjettia.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Lahdessa ei ole omaa vastuuhenkilöä sosiaalisesti vastuullisten hankintojen tekemiseen eikä riskimaahankintojen vastuullisuudesta ole järjestetty erillistä koulutusta.

33 Kyselyyn Kuopion kaupungissa vastasi hankintasuunnittelija Tiina Tiipohinen

34 Vastaajina Olli Jylhä ja Minna Halonen

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Lahdessa on ostettu Reilu kauppa- tai Rainforest Alliance -sertifioituja tuotteita sekä annettu sertifioituille puutuotteille lisäpisteitä kilpailutuksessa.

Lahden hankintatoimen mukaan hankintatoimella ei ole nyt eikä tule olemaan jatkosakaan valmiuksia selvittää tavaroiden hankintaketjua, sillä hankintatoimen kilpailutusten kautta ei osteta mitään suoraan kehitysmaista. Hankintatoimi katsoo, että alihankintaketjun valvonta onnistuu vielä palveluissa, mutta kuntien rajat valvonnassa tulevat vastaan silloin kun tavara tai palvelun tuotanto siirtyy ulkomaille.

Hankintatoimessa suhtaudutaan skeptisesti sosiaalisten kriteerien lisäämiseen Lahden kaupungin hankintatoimen tarjousasiakirjoihin, sillä hankintatoimen mukaan hankintatoimen itse toteuttaminen kilpailutusten kautta ei juurikaan osteta tuotteita tai palveluita jotka tuotetaan riskimaissa. Hankinta-asiantuntija Olli Jylhän mukaan ”Sopimuksiin ja tarjouspyyntöihin voidaan asiasta lisätä pykälä tai pari, mutta minkäänlaista käytännön vaikutusta asialla ei tule olemaan meidän yksikössämme”.³⁵

6.9 JOENSUUN KAUPUNKI³⁶

Poliittinen ohjaus ja budjetointi

Joensuun kaupungissa ei ole tehty poliittista linjausta sosiaalisesti kestävästä hankinnoista. Kaupungissa on kuitenkin tehty valtuuston päätös Reilun kaupan kaupunki -arvonimen hakemisesta ja siihen liittyvien velvoitteiden täyttämisestä. Joensuun hankintatoimella on oma strategia, mutta se ei sisällä linjauksia sosiaalisesti kestävästä hankinnoista.

Vastuuhenkilöt ja koulutus

Joensuussa ei ole vastuuhenkilöä sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemiseen. Kaupungin

hankkijat ovat kuitenkin osallistuneet muun muassa hankinta-alan neuvottelupäivillä pidettyihin koulutuksiin sekä Motivan järjestämiin koulutuksiin, joissa on sivuttu myös sosiaalisesti kestäviä hankintoja.

Sosiaalisten kriteerien käyttö tarjousasiakirjoissa

Joensuun hankintatoimen tekemissä hankinnoissa ei ole käytetty sosiaalisia kriteereitä. Elintarvikekilpailutuksissa on kuitenkin pyydetty tarjoamaan myös Reilun kaupan tuotteita.

Tarvetta tuelle

Poliittinen ohjaus ja budjettivaraukset auttaisivat Joensuun hankintatoimen mukaan sosiaalisten kriteerien käyttöä. Lisäksi kaupungissa kaivattaisiin selkeitä hankintalain mukaisia hankintamalleja, joiden käytöstä olisi jo olemassa oikeuskäytäntöä.

6.10 KL-KUNTAHANKINNAT OY

KL-Kuntahankinnat Oy on Suomen Kuntaliitto ry:n omistama yhteishankintayksikkö. Kuntahankinnat toteuttaa puitejärjestelykilpailutuksia, huolehtii puitesopimusten tekemisestä sekä niiden ylläpidosta asiakkaittensa puolesta. Yrityksen asiakkaita ovat suomalaiset kunnat, kuntayhtymät, hankintarenkaat, kunnalliset liikelaitokset sekä kuntien omistamat konserniyhtiöt.

Tätä selvitystä kirjoitettaessa KL-Kuntahankinnat Oy:llä oli kunta-asiakkaita yhteensä yli 900 eri puolilta Suomea mukaan lukien kirkon organisaatioita yhteensä 160. Sitoumuksia eri kilpailutuksiin ja puitesopimuksiin oli yhteensä yli 3200. Puitesopimuksia on 70 kpl yli 100 sopimustoimittajalta kategorioissa Energia, ICT ja Muut tavarat ja palvelut. Kuntaostojen määrä vuonna 2013 on noin 220 miljoonaa euroa.

Sosiaalisten kriteerien huomioimisessa ollaan KL-Kuntahankinnat Oy:ssä vasta alussa ja yhteishankintayksikössä on tehty linjauksia pääasiassa ekologisesti kestävästä

³⁵ Lahden hankintatoimi, Olli Jylhä, sähköposti 7.10.2013

³⁶ Vastaajana Joensuun kaupungin hankintatoimisto, Mika Purmonen

hankinnoista EU:n GPP-normien³⁷ mukaan. KL-Kuntahankinnat Oy:n mukaan sosiaalisten kriteerien käytöstä ei ole tullut pyyntöjä sen asiakkaina toimivilta kuntien ja kirkon organisaatioilta.

Vuonna 2013 KL-Kuntahankinnat Oy on kuitenkin käyttänyt sosiaalisia kriteereitä muutamassa tekstiilikilpailutuksessa. Ensihoidon työvaatekilpailutuksessa ja pelastustoimen virkapukuhankinnassa vaadittiin ILO:n kahdeksan perussopimuksen, YK:n yleissopimuksen lasten oikeuksista (artikla 32) sekä voimassa olevan ympäristö- ja työlainsäädännön noudattamista. Toimittajilta edellytettiin lisäksi valmiutta raportoida ne toimenpiteet, joilla ne varmistavat tuotettavien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden.

KL-Kuntahankinnat Oy kertoo seuraavansa mitä kriteereitä valmistelussa olevaan hankintadirektiiviin ja hankintalain kokonaisuudistukseen tulee sosiaalisista kriteereistä. Kuntahankinnoissa koetaan, että käytännön hankintatyötä helpottaisi, mikäli sosiaalisista kriteereistä saataisiin käytännönläheistä tuoteryhmäkohtaista EU-tasosta ohjeistoa sen sijaan, että syntyy lukuisia erilaisia kansallisia käytäntöjä.

³⁷ Green Public Procurement on Euroopan komission ympäristöystävällistä julkista hankintaa edistävä valmiita hankintakriteereitä ja -malleja sisältävä työkalupakki.

7. Yhteenveto ja suositukset

Finnwatchin selvitys osoittaa, että riskimaa-hankintojen vastuullisuuden varmistavia sosiaalisia kriteereitä käytetään vain harvoin suomalaisissa kunnissa. Vaikka osassa kunnista on annettu poliittista ohjausta vastuullisuuden huomioimiseen, sosiaalinen vastuullisuus ei ole lyönyt läpi hankinnoissa. Keskeinen syy sosiaalisten kysymysten huomiotta jättämiseen vaikuttaa olevan tiedon puute. Lähes kaikki Finnwatchin kyselyyn vastanneet kaupungit katsoivat tarvitsevänsä lisää

koulutusta ja neuvontaa sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemiseen.

Suomi on sitoutunut edistämään sosiaalisesti vastuullisia hankintoja julkisissa hankinnoissa. Tätä edellytetään myös useissa Euroopan unionin kannanotoissa ja kansainvälisissä yrittäjäsuhteistoissa. Konkreettisia poliittisia toimenpiteitä hankintojen sosiaalisen kestävyuden ohjaamiseksi on kuitenkin tehty vasta vähän. Suomessa ekologisesti kestäviä hankintoja tuetaan ja ohjataan huomattavasti sosiaalisesti kestäviä hankintoja enemmän.

SUOSITUKSET KAUPUNGEILLE JA KUNNILLE

- Sosiaalisesti kestäville hankinnoille tulee antaa selkeä poliittinen ohjaus. Hankintastrategiassa tai muussa vastaavassa linjauksessa tulee asettaa konkreettisia tavoitteita sosiaalisen kestävyuden huomioimiseen hankinnoissa.
- Sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemiseen tulee varata omat määrärahat. Resursseja tarvitaan henkilökunnan kouluttamiseen ja hankintojen tekemiseen. Sosiaalisesti kestävät hankinnat eivät ole vain kuluera vaan niillä voidaan myös tukea vastuullisesti toimivia kotimaisia yrityksiä ja lisätä niiden kilpailukykyä.
- Kuntien tulee pyrkiä tekemään yhteistyötä sosiaalisesti vastuullisten hankintojen lisäämiseksi. Yhteistyö muun muassa hankintarenkaiden kautta mahdollistaisi esimerkiksi kustannustehokkaiden auditointien tekemisen silloin kun riskimaa-hankintojen kohteena olevissa tuotteissa ei ole mahdollista tukeutua ulkopuoliseen sertifiointiin.
- Kuntien tulee yhdessä ohjata Kuntaliitto ry:n omistaman KL-Kuntahankinnat Oy:n toimintaa kohti sosiaalisesti kestäviä hankintoja. Suuren hankintavolyyminsa takia KL-Kuntahankinnat Oy:n tulisi toimia sosiaalisen vastuullisuuden edelläkävijänä.

- Kuntien tulee ottaa käyttöön saatavilla olevat työkalut sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemiseen. Hyvä tarjolla oleva resurssi on esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön julkaisema julkisten hankintojen CSR-kompassi, <http://julkinen.csr-kompassi.fi/>.

SUOSITUKSET PÄÄTTÄJILLE

- Sosiaalisesti kestävien hankintojen tekemistä tulee ohjata erillisellä sosiaalisesti vastuullisia hankintoja koskevalla valtioneuvoston periaatepäätöksellä.
- Sosiaalisesti kestävien hankintojen edistämiseen tulee suunnata resursseja muun muassa lisäämällä sosiaalisesti kestävien hankintojen neuvonta Motiva Oy:n hankintaneuvonnan palveluvalikoimaan sekä lisäämällä resursseja julkisten hankintojen CSR-kompassista tehtävään tiedotukseen. Myös Kuntaliiton julkisten hankintojen neuvontapalvelun tulee aktiivisesti tiedottaa hankkijoita sosiaalisten kriteerien käytöstä.
- Hankintalakia uudistettaessa tulee varmistaa, että sosiaalisten kriteerien asettamista helpotetaan. Sosiaalisesti vastuullisten hankintojen tekeminen tulee tehdä pakolliseksi kaikissa julkisissa hankinnoissa.

Liite: taulukot

Taulukko 1. Elintarvikkeita koskevat hankintailmoitukset

Hankintayksikkö	Sopimus- kausi	Sopimus- kauden arvo alv. 0% ³⁸	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muut sitoumukset
Lahden kaupunki: hankintarengas	01.6.2013– 31.5.2015 Optio 1 + 1 vuotta	n. 12 milj. euroa / vuosi ³⁹	Minimivaatimukset hedelmille (tuoreet, pakaste- tut, kuivatut), kahville, teelle ja kaakaolle. 1. ILO:n kahdeksaa yleissopimusta (nrot 29, 87, 89, 100, 105, 111, 138 ja 182) noudatetaan, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 32 artiklaa nouda- tetaan, tuotantomaa paikallista lainsäädäntöä (erityisesti koskien työ-, työsuojelu- ja vähimmäis- palkkalainsäädäntöä) noudatetaan. Jos kansalli- sissa ja kansainvälisissä määräyksissä on eroja, noudatetaan määräyksistä tiukempaa. Em. nou- dattaminen on varmennettu niin, että tuotteet ovat Euroopan parlamentin kehitysyhteistyöva- liokunnan mietinnön reilusta kaupasta ja kehityk- sestä kesäkuulta 2006 , A6-0207/2006, mukaisia, esim. Reilu Kauppa. Myös Rainforest Alliance -ser- tifiointi, SA8000-sertifiointi (kahvi ja hedelmät), UTZ-sertifiointi (silloin kun kaikki tuotteessa käy- tettävä kahvi, tee tai kaakao) on sertifioitua, tai muu vastaava todistus kriteerien täyttymisestä hyväksytään.	Lahti Reilun Kaupan kaupunki
Helsingin kaupungin hankintakeskus	36 kuukautta	n. 37 milj. euroa	Tarjous sisältää reilun kaupan tuotteita. Pyyde- tään erillisellä liitteellä valikoimissa olevia eetti- sesti tuotettuja elintarvikkeita, joiden tuotanto täyttää Reilun kaupan (Reilun kaupan sertifiointi- järjestelmä) tai vastaavan mm. UTZ, MSC tai Rain- forest Alliance -sertifikaatin kriteerit. Tarjoajan tulee selvityksessään osoittaa, että tarjottavat tuotteet täyttävät yllä mainitut kriteerit.	
Päijät-Hämeen koulutuskonserni -kuntayhtymä	1.8.2013– 31.7.2015 Optio 1 + 1 vuotta	n. 10 milj. euroa	Sisältää reilun kaupan tuotteita. Ei erikseen määritelty sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöystävällisyys ja kestävä kehitys
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	1.7.2013– 30.6.2015, hankintaren- gas	EU-kynnysar- von ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Paimion kaupunki	1.8.2013– 31.7.2015 Optio 31.7.2016 asti	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristö- ja laatu järjestelmä
Raaseporin kaupunki	1.8.2013– 31.7.2016 Optio 1 vuosi	EU-kynnysar- von ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavat pakkaukset
Perhon kunta	1.8.2013– 31.7.2015 2 optiovuotta	noin 400 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	

38 Ennakoitu/lopullinen arvo, kansallisen kynnysarvon
ylittävä, yli 30 000 euroa tai EU-kynnysarvon ylittä-
vä, yli 200 000 euroa

39 Lahden kaupunki, Mary-Ann Räsänen, sähköposti-
viesti 5.8.2013

Hankintayksikkö	Sopimus- kausi	Sopimus- kauden arvo alv. 0% ³⁸	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muut sitoumukset
Haapaveden kaupunki, hankintarengas	1.9.2013–31.8.2014	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöasiat ja kestävä kehitys
Oulun kaupunki ja yhteistyökumppanit	1.8.2012–31.7.2014 Optio 1 + 1 vuotta	n. 4,5 milj. euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöystävällisyys ja kestävä kehitys
Oulun Kaupunki ja hankintayhteistyökumppanit	1.3.2013–31.7.2015 Optio 1 + 1 vuotta	25 milj. euroa	Sisältää reilun kaupan tuotteita. Ei erikseen määritelty sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöystävällisyys ja kestävä kehitys
Eurajoen kunta	1.1.2013–31.12.2014 Optio 1 + 1 vuotta	EU-kynnysarvon ylittävä (n. 360 000 euroa / vuosi ⁴⁰)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kestävä kehitys
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä	13.8.2012–31.7.2014	n. 100 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, hankintarengas	1.11.2012–31.10.14 Optio 1 + 1 vuotta	EU-kynnysarvon ylittävä (6.228.000 euroa / vuosi ⁴¹)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöasiat
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	1.1.2013–31.12.2014 + optiot vuosille 2015 ja 2016	EU-kynnysarvon ylittävä (200.000 euroa / vuosi ⁴²)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ky	Puitejärjestely 1.10.2012–30.9.2014 optio 1.10.2014–30.9.2016	720 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Tampereen kaupunki	1.3.2013–29.2.2016 1 vuoden optio	noin 10 milj. euroa / vuosi	Sisältää reilun kaupan tuotteita. Ei erikseen määritelty sosiaalisia kriteerejä.	Valittujen sopimustoimittajien auditointi mahdollista. Auditointi voi kohdistua toimittajaan tai sen alihankkijaan: alkutuotantoon, tuotantoon, logistiikkaketjuun, laadunhallintajärjestelmään, tilausten vastaanottamisesta tuotteiden toimittamiseen tai laskutukseen, reklamaatioiden käsitteilyyn tai raportointiin liittyviin toimintatapoihin, kestävät kalahankinnat.

40 Eurajoen kunta, Anja Hakamaa 23.8.2013. Luku vuoden 2012 tilinpäätöksestä.

41 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Riitta Potka, sähköposti 2.7.2013

42 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Riitta Potka, sähköposti 2.7.2013

Hankintayksikkö	Sopimus- kausi	Sopimus- kauden arvo alv. 0% ³⁸	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muut sitoumukset
Oripään kunta	1.2.2013– 31.1.2014, Optio 1 + 1 vuotta	300 000– 400 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Kokkolan kaupunki	1.1.2013– 31.12.2015	12 milj. euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä ⁴³	
Kokkolan kaupunki	1.2.2013– 31.10.2014	650 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä ⁴⁴	
Kauniaisten kaupunki	Puitejärjestely 1.1.2013– 31.12.2013, Optio 1 + 1 vuotta	600 000– 670 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöasiat ja kestävä kehitys.
Vaasan kaupunki	1.1.2013– 31.12.2015, optio 2 vuotta	210 000 euroa / vuosi	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Närpiö	1.1.2013– 31.12.2014	EU-kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
IS-Hankinta Oy	1.1.2013– 31.12.2015	400 000– 600 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Kirkkonummi	puitesopimus 1.8.2013– 31.7.2016 Optio 1 vuosi	n. 1,5 milj. / vuosi	Sisältää reilun kaupan tuotteita. Ei erikseen määriteltä sosiaalisia kriteerejä.	
Jämsän kaupunki	1.4.2013– 31.3.2015 Optio 1 vuosi	1,2 milj. euroa / vuosi.	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kestävä kehitys
Turun Kaupunki	1.2.2013– 31.12.2014	noin 150 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kestävä kehitys.
Seinäjoen kaupunki	1.5.2013– 31.12.2014 Optio 1 vuosi	1,1 milj.–1,4 milj. euroa	Sisältää reilun kaupan tuotteita. Ei erikseen määriteltä sosiaalisia kriteerejä.	
Äänekoski	1.9.2013– 31.8.2014	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
HUS-kuntayhtymä Ravioli	1.5.2013– 30.4.2015	2,8 milj. euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristövaikutukset

43 Kokkolan kaupunki, Britt Granbacka, sähköposti-
viesti 6.8.2013

44 Kokkolan kaupunki, Britt Granbacka, sähköposti-
viesti 6.8.2013

Taulukko 2. Työvaatteiden hankintailmoitukset

Hankintayksikkö	Sopimuskausi	Sopimus- kauden ennakoitu arvo alv. 0%	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muuta
FinnHEMS Oy	Puitesopimus 3–4 vuotta.	EU-kynnysar- von ylittävä	Yritys ja mahdolliset alihankkijat noudattavat: a) ILO:n kahdeksaa keskeistä yleissopimusta (nrot 29/1930, 87/1948, 98/1949, 100/1951, 105/1957, 111/1958, 138/1973 ja 182/1999) b) YK:n yleisso- pimus lapsen oikeuksista, artikla 32 c) Voimassa olevaa ympäristö- ja työlainsäädäntöä, joka on voimassa siinä maassa, missä tuote tuotetaan Yrityksen tulee pyydettäessä kyetä raportoimaan ne toimenpiteet, joilla se todentaa sen, että tuote on tuotettu näiden sopimusten ja lainsäädännön mukaisesti.	
Helsingin kaupungin hankintakeskus	Puitejärjestely 24 kuukautta, 1 vuoden optio	240 000 euroa	Mikäli tuotteiden valmistus Euroopan ulkopuo- lella riskimaissa: toimittaja ja alihankkija (tai muu tuotteiden valmistaja) ovat huolehtineet seuraavien määräysten noudattamisesta: keskeisimmät ILO:n yleissopimukset 87/1948, 98/1949, 29/1930, 105/1957, 138/1973, 182/1999, 100/1951 ja 111/1958, YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 32 artikla, valmistusmaan työ- suojelulainsäädäntö, valmistusmaan voimassa oleva työlainsäädäntö, mukaan lukien vähimmäispalkkaa ja sosiaaliturvaa koskeva lainsäädäntö. Tarjoajan on liitettävä tarjoukseen selvitys: kansainvälisen standardin mukainen sertifikaatti (esim. Reilu kauppa, Rainforest Alliance, SA 8000) tai ulkopuolisen riippumattoman osapuolen suorittama tarkastus tai muu asiakirja, joka vahvistaa vaatimustenmukaisuuden.	Tuotteen ja neuloksen valmistaja, ja valmistusmaa ilmoitettava, kestävä kehitys
Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä	Puitejärjestely, 1.6–21.12.2013, optiot vuosille 2014 ja 2015	250 000– 350 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kestävä kehitys
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä	Puitesopimus vuosiksi 2013– 2015 sekä optio vuodeksi 2016	noin 300 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Porin kaupungin hankintapalvelut	1.1.2013– 31.3.2015, 1+1 optio- mahdollisuus	350 000– 400 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Etelä-Karjalan hankintapalvelut	2013, optiovuodet 2014, 2015	102 880 euroa ⁴⁵	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ilmoitettava tuotteiden alkuperämaa sekä tarjotun vaatteiden kankaan alkuperäinen valmistaja

45 Etelä-Karjalan hankintapalvelut, Mirja Vepsäläinen, sähköposti 31.7.2013

Hankintayksikkö	Sopimuskausi	Sopimus- kauden ennakoitu arvo alv. 0%	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muuta
Nurmijärven kunta	Puitesopi- mus 1.1.2013– 31.12.2015, optio vuodelle 2016	noin 75 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Iisalmen kaupunki/ Ylä-Savon Lomitus- palvelut	3 vuotta + 2 op- tiovuotta	EU-kynnysar- von ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Rovaniemen kau- punki	1.5.2013– 30.4.2015, optiokaudet 1.5.2015– 30.4.2016 ja 1.5.2016– 30.4.2017	EU-kynnysar- von ylittä- vä (400.000 euroa ⁴⁶)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Itä-Uudenmaan koulutuskuntayh- tymä	1.8.2013– 31.5.2014, optio 1+1	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Tampereen kau- punki / Tampereen Logistiikka Liike- laitos	31.10.2014 asti, 2 vuoden optio	Kansallisen kynnysarvon ylittävä (noin 80.000 euroa / vuosi ⁴⁷)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Valmistaja ja alkuperämaa

46 Rovaniemen kaupunki, Ari Keskiniva, sähköposti 28.6.2013

47 Tampereen Logistiikka Liikelaitos, Johanna Äikäs, sähköposti 16.8.2013. Vuosihankinta-arvo (80 000 euroa) koskee vain hintavertailussa mukana olleiden tuotteiden tarjoushintoja. Tarjouspyynnön hintavertailuun on otettu edellisvuosien hankintojen perusteella arvioidut vuosittaiset hankintamäärät, mutta ne eivät välttämättä vastaa todellisia tilausmääriä sopimuskaudella.

Taulukko 3. Elektroniikkahankinnat

Hankintayksikkö	Sopimuskausi / hankinnan laajuus	Sopimuskauden ennakoitu arvo tai hintahaarukka alv. 0 %	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muuta
Kannonkosken Kunta	1) Kannettavat tietokoneet 68 kpl, 2) TVT-ohjauskeskus 20, 3) interaktiivinen taulukokonaisuus 7, 4) dokumenttikamera 20	Kansallisen kynnysarvon ylittävä (noin 120 000 euroa ⁴⁸)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöasioiden huomioinen
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	58 kpl kannettava tietokone	EU-kynnysarvon ylittävä (203 522 euroa ⁴⁹)	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	72 iPad2 taulutietokoneen hankinta, optio 28 taulutietokonetta	noin 36 300 euroa ⁵⁰	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Jyväskylän kaupunki, Hankintakeskus	Vuosi 2013, puitesopimus tablet-laitteista, niihin liittyvistä lisälaitteista ja varusteista sekä tablet-laitteisiin liittyvistä palveluista, toistaiseksi voimassaoleva hankintasopimus	150 000–400 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Ympäristöystävällisyys ja kestävä kehitys
Lahden kaupunki	112 kpl wifi-tablet tietokonetta, + suojakuorta, 7 tietokonetta, 20 VGA-adaprereita, 7 kpl säilytysjärjestelmää, 7 kpl langaton tukiasema, optio 1+1 vuotta	noin 60 000 euroa ⁵¹	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Ilmajoen kunta	106 kpl tablet-tietokone ja oheislaitteet	68 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Kauniaisten kaupunki	126 kpl ja optio 25 kpl tablettitietokone	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Porvoon kaupunki	100 kpl tablet-laitteet 1.3.2013–28.2.2015. Lisäksi optiot 1 + 1 vuotta	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä	36 kuukauden ajaksi 150 kpl PC-työasemia ja 230 kpl PC-kannettavia, optio kahdenkymmenenviiden (25) PC-työaseman ja kahdeksankymmenen (80) PC kannettavan hankinnasta.	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Valkeakosken seudun koulutuskuntayhtymä	A) Videoneuvottelukamera- ja -mikrofoniyhdistelmät 4 kpl B) Android-aulutietokoneet 15 kpl C) iOS-aulutietokoneet 15 kpl D) Windows-aulutietokoneet 15 kpl E) Älypuhelimet 15 kpl	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	

48 Kannonkosken kunta, Hanna-Kaisa Pekkarinen, sähköposti 23.8.2013

49 Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri, Riitta Potka, sähköposti 2.7.2013

50 Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Pasi Hakkarainen, sähköposti 31.7.2013

51 Lahden kaupunki, Olli Jylhä, sähköposti 31.7.2013

Hankintayksikkö	Sopimuskausi / hankinnan laajuus	Sopimuskauden ennakoitu arvo tai hintahaarukka alv. 0 %	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muuta
Keski-Uudenmaan koulutus-kuntayhtymä	45 kpl iMac27", 36kk AppleCare	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Rovaniemen Koulutus-kuntayhtymä	1.1.2013–31.12.2013, optio 1 vuosi	Noin 90 000 euroa vuodessa.	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Joensuun seudun hankintatoimi	01.10.2013–30.09.2015	180 000–220 000 euroa/vuosi	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Joensuun seudun hankintatoimi	Puitejärjestely 01.10.2013–30.09.2015, optiomahdollisuus 01.10.2015–30.09.2016	400 000–600 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
IS-Hankinta Oy, Varkauden kaupunki	Puitejärjestely 01.09.2013–31.08.2017, optiovuodet 1+1	800 000–1 000 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
IS-Hankinta Oy	Puitejärjestely 1.11.2012–31.10.2016, optiovuodet 1 + 1	6 800 000–7 200 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
IS-Hankinta Oy	Puitejärjestely 1.12.2012–31.11.2016	500 000–550 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Savonia-ammatti-korkeakoulun kuntayhtymä	Tablet-tietokoneiden määrä n.150	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä	

Taulukko 4. Katukiviä koskevat hankintailmoitukset

Hankintayksikkö	Sopimus	Sopimuksen ennakoitu arvo tai hintahaarukka, alv. 0 %	Asetetut sosiaaliset vaatimukset	Muuta
Kuopion kaupunki	Kivimateriaalit	400 000–600 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kiven alkuperä; louhimo ja louhimon sijainti – (Suomalainen kivi)
Kajaanin kaupunki	Graniitti- ja betoni-kivet	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Kivien alkuperä-maa ilmoitettava
Iisalmen kaupunki / tekninen keskus	Graniittikivet	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Iitin kunta	Päällystys- ja kivi-työt	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Järvenpään kaupunki	Kivityöt	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Keravan kaupunki	Kivityöt	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Vaasan kaupunki	Kivityöt	vuositasolla noin 0,5 milj. euroa ⁵²	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Nurmijärven kunta	Käsin asennettavat päällysrakenteet	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Oulun kaupunki	Graniittikivet	190 000–220 000 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	Louhimon tarkka sijainti, vaaditaan laadunvarmistus-suunnitelma
Helsingin kaupunki	Vattuniemen kiveys-työurakka	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki, Stara, kaupunkitekniikan rakentaminen	Graniittikivet, Pirk-kolan liikuntapuisto	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki	Jätkäsaarenlaiturin kivihankinnat	217 920 euroa	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki	Staran kivityöt 2013	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki	Kellosaaren- ja Saukonpaadenrannan kivityöt	367 104 euroa ⁵³	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki	Jätkäsaarenlaiturin kivityöt 2013	128 308, 15 euroa ⁵⁴	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Helsingin kaupunki	Kellosaaren kivityöt	190 444 euroa ⁵⁵	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy	Graniittikivet	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	
Joensuun kaupunki / kaupunkirakenneyksikkö	Yläsatamakatu – laatoitus- ja reuna-kivityöt	Kansallisen kynnysarvon ylittävä	Ei sosiaalisia kriteerejä.	

51 Vaasan kaupunki, Rintala Markus, sähköposti 30.7.2013

53 Tiedote ja pöytäkirjanote

54 Tiedote ja pöytäkirjanote

55 Tiedote ja pöytäkirjanote

Finnwatch ry
Pääskylänrinne 7 B 62
00550 Helsinki
info@finnwatch.org
www.finnwatch.org